

**YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN
TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (laajennettu kolmas jaosto)
15 päivänä syyskuuta 1998 ***

Yhdistetyissä asioissa T-126/96 ja T-127/96,

Breda Fucine Meridionali SpA (BFM), Italian oikeuden mukaan perustettu yhtiö,
selvitystilassa, kotipaikka Bari (Italia),

Ente partecipazioni e finanziamento industria manifatturiera (EFIM), Italian
oikeuden mukaan perustettu yhtiö, selvitystilassa, kotipaikka Rooma,

edustajinaan asianajajat Antonio Tizzano ja Gian Michele Roberti, Napoli, 36 place
du Gran Sablon, Bryssel,

kantajina,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään aluksi oikeudellisen yksikön virka-
miehet Paul Nemitz ja Lucio Gussetti sekä komissiossa toimiva kansallinen virka-
mies Enrico Altieri, sittemmin Nemitz ja oikeudellisen yksikön virkamies Paolo
Stancanelli, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön virkamies Carlos
Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

jota tukevat

Ranskan tasavalta, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston jaostopäällikkö Catherine de Salins, saman osaston jaostopäällikkö Kareen Rispal-Bellanger, saman osaston lähetystöneuvokset Jean-Marc Belorgey ja Frédéric Million sekä saman ministeriön ulkoasiainsihteri Gautier Mignot, prosessiosoite Luxemburgissa Ranskan suurlähetystö, 9 boulevard Prince Henri,

ja

Manoir industries SA, Ranskan oikeuden mukaan perustettu yhtiö, kotipaikka Pariisi, edustajinaan asianajaja Bernard van de Walle de Ghelcke, Bryssel, prosessiosoite Luxemburgissa asianajotoimisto Freddy Brausch, 11 rue Goethe,

väliintulijoina,

joissa kantajat vaativat yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta kumoamaan Italian suunnittelemista julkisista toimenpiteistä Breda Fucine Meridionali SpA -nimisen yrityksen hyväksi 29 päivänä toukokuuta 1996 tehdyn komission päätöksen 96/614/EY (EYVL L 272, s. 46), jossa todetaan, että Italian hallituksen Breda Fucine Meridionali SpA -nimiselle yritykselle myöntämät valtiontuet ovat soveltumattomia yhteismarkkinoille ja laittomia,

EUROOPAN YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN
TUOMIOISTUIN (laajennettu kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja V. Tiili sekä tuomarit C. P. Briët,
K. Lenaerts, A. Potocki ja J. D. Cooke,

kirjaaja: hallintovirkamies J. Palacio González,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 26.5.1998 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Kanteiden perustana olevat tosiseikat

- ¹ Breda Fucine Meridionali -yhtiö (jäljempänä BFM), joka on perustettu vuonna 1961, harjoittaa uudelleensulatustoimintaa. Se on erikoistunut muun muassa rautatiekaluston, erityisesti vaihteiden sydänkappaleiden tuotantoon. Se toimii Barissa, Italian Mezzogiornossa, joka on yksi sellaisista alueista, joille voidaan mahdollisesti myöntää alueellista tukea EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti.

- 2 Vuoden 1986 loppuun asti BMF oli kahden yhtiön (Oto Melara SpA ja Breda Meccanica Bresciana SpA) määräysvallassa, ja nämä yhtiöt toimivat BMF:n kertoman mukaan puolustusvälineiteollisuuden alalla. Kyseisenä aikana BMF oli toteuttanut useita investointeja, erityisesti puolustusväline-, ydin- ja energia-alalla. Vastaaja kuitenkin kiistää BFM:n toimivan puolustusvälineiteollisuuden alalla. BFM on ollut Finanziaria Ernesto Bredan (jäljempänä FEB) määräysvallassa vuodesta 1987 alkaen, ja FEB puolestaan on valtion holdingyhtiön Ente partecipazioni e finanziamento industria manifatturiera (jäljempänä EFIM) omistuksessa.

- 3 Italian hallitus asetti EFIM:n 18.7.1992 annetulla asetuksella (decreto-legge) nro 340, joka vahvistettiin 14.8.1992 annetulla asetuksella nro 362/90 (jäljempänä asetus nro 362/90), selvitystilaan välittömin vaikutuksin. Selvitysmenettelyä säänneltiin useilla asetuksilla, joita olivat 20.10.1992 annettu asetus nro 414 (jäljempänä asetus nro 414/92), 19.12.1992 annettu asetus nro 487/92 (jäljempänä asetus nro 487/92), joka muutettiin 17.2.1993 annetuksi laiksi nro 33 (jäljempänä laki nro 33/1993) vähäisin muutoksin. Selvitysmenettelyyn liittyi tukitoimenpiteitä, joita Italian viranomaiset eivät ilmoittaneet komissiolle. Komissio aloitti sen vuoksi 23.12.1992 teke-mällään päätöksellä, joka annettiin tiedoksi Italian viranomaisille 24.2.1993, erityi-sesti asetusten nro 362/92 ja 414/92 osalta perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdassa määrätyn menettelyn (ETY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan mukainen komission ilmoitus jäsenvaltioille ja muille asianomaisille osapuolille Italian hallituksen myöntämästä tuesta EFIM:lle; EYVL C 75, s. 2). Tämä menet-tely ulotettiin 26.1.1993 tehdyllä päätöksellä, joka annettiin tiedoksi Italian halli-tukselle 10.3.1993, koskemaan asetusta nro 487/92 (ETY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan mukainen komission ilmoitus jäsenvaltioille ja muille asian-omaisille osapuolille Italian hallituksen myöntämästä tuesta EFIM:lle; EYVL C 78, s. 4). EFIM asetettiin pakkoselvitystilaan 21.1.1995 annetulla Italian valtiovarain-ministeriön määräyksellä. Menettely päätettiin lopullisesti 27.12.1996 tehdyllä pää-töksellä. FEB puolestaan asetettiin pakkoselvitystilaan 11.3.1994 annetulla Italian valtiovarainministeriön asetuksella.

- 4 BFM:n ranskalainen kilpailijayritys, Manoir industries -niminen yhtiö (jäljempänä Manoir), teki 5.10.1994 komissiolle kantelun Italian valtion BFM:lle maksamista

tuista. Komissio pyysi 17.10.1994 päivätyllä kirjeellään Italian viranomaisia antamaan sille tietoja kyseisistä toimenpiteistä.

- 5 Komissio päätyi saamiensa tietojen perusteella katsomaan muun muassa, että vuosina 1985—1994 FEB ja EFIM ryhtyivät useaan otteeseen toimenpiteisiin BFM:n tukemiseksi uudelleenrahoittamalla yritystä, korvaamalla tappiot ja myöntämällä lainoja ja että viimeksi mainittu pystyi jatkamaan toimintaansa ja välttämään selvitystilan muun muassa lain nro 33/1993 tietyn erityissäännöksen ansiosta.
- 6 Koska komission oli erittäin vaikeaa määrittää, soveltuivatko kyseiset toimenpiteet yhteismarkkinoille, se ilmoitti Italian hallitukselle 10.3.1995 päivätyllä kirjeellään päätöksestään aloittaa kyseisten toimenpiteiden osalta EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan mukainen menettely ja kehotti tätä esittämään huomautuksensa. Italian hallitus otti kantaa tähän kirjeeseen 3.5.1995 ja korosti, että komission huomautukset olivat epämääräisiä ja epätasällisia, koska niissä ei annettu mitään konkreettista selvitystä kyseisen tuen määrästä. Italian hallitus kiisti samalla komission toteamukset.
- 7 Komissio kehotti 12.9.1995 päivätyllä kirjeellään Italian viranomaisia toimittamaan sille BFM:n vuosia 1985—1994 koskevat taseet.
- 8 Komissio ilmoitti jäsenvaltioille ja niille kolmansille, joita asia koskee, EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan mukaisella komission ilmoituksella jäsenvaltioille ja muille asianomaisille osapuolille Italian hallituksen myöntämästä tuesta BFM:lle (EYVL C 293, 8.11.1995, s. 8, jäljempänä aloittamisilmoitus) tämän määräyksen mukaisen menettelyn aloittamisesta.

- 9 Aloittamisilmoituksen kuudennessa alakohdassa komissio toteaa muun muassa seuraavaa:

”Aineiston mukaan BFM olisi saanut yhtäältä rahoitusta EFIM: ltä 52 miljardin Italian liiran verran ja toisaalta pankeilta 10 miljardia liiraa Italian valtion takaamina lainoina. Lopuksi on huomattava, että erityislaki EFIM:n asettamisesta selvitystilaan ei johtanut BFM:n asettamiseen samaan tilaan, vaikka emoyhtiön asettaminen selvitystilaan johtaa yleensä myös tytäryhtiöiden asettamiseen selvitystilaan. BFM on lisäksi onnistunut jatkamaan toimintaansa ja välttämään lopettamisen [lain nro 33/1993 7 §:n 2 momentissa] * olevan, yksinomaan EFIM:n [määräysvallassa] * olevia yrityksiä koskevan erityismääräyksen ansiosta. Kyseisellä määräyksellä poiketaan Italian [siviililain 2448 §:ssä olevista pakottavista säännöistä] *, joiden mukaan yritys lopetetaan, kun pääoma laskee tappioiden johdosta alle laissa säädetyn vähimmäistason (200 miljoonaa Italian liiraa).”

- 10 Aloittamisilmoituksen kymmenennessä alakohdassa komissio toteaa myös seuraavaa:

”BFM on kokenut huomattavia tappioita viimeisen kolmen vuoden aikana ja — — sen velat ovat viisi kertaa osakepääoman suuruisia. On syytäkin päätellä, että BFM on onnistunut jatkamaan toimintaansa yksinomaan sen hyväksi suunnattujen valtion toimenpiteiden, eli EFIM:n ja [FEB:n] * rahoituksen sekä BFM:n tavarantoimittajien ja velkojien Italian valtiolta saamien takausten ansiosta.”

- 11 Komissio arvioikin saamiensa tietojen perusteella, että vuoden 1993 tilikauden lopussa BFM:n kokonaisvelka oli 88,7 miljardia Italian liiraa (ITL), kun taas sen osakepääoma oli 17 miljardia ITL.

* Lainausta on korjattu hakasuluissa olevin osin yhteisöjen tuomioistuimessa, koska ilmoituksen suomenkielinen käännös on epätarkka.

- 12 Arvioituaan tilannetta komissio teki väliaikaisen päätelmän, jonka mukaan ”Italian valtion BFM:n hyväksi täytäntöönpanemat toimenpiteet ja erityisesti yritysten selvitystilaan asettamista ja konkurssia koskevien yleissäännösten noudattamatta jättäminen, BFM:n velkojen takaus sekä EFIM-holdingyhtiön ja sen tytäryrityksen Finanziaria Ernesto Bredan toimenpiteet, erityisesti rahoituksen ja takauksen muodossa, ovat mahdollistaneet BFM:n toiminnan keinotekoisien jatkamisen, ja niitä on siksi pidettävä kyseisten markkinoiden kilpailua vääristävänä valtion tukena” (aloittamisilmoituksen 12. alakohta). Komissio korosti lisäksi uudestaan sitä, että sillä oli erittäin vaikeaa päätellä, ”[ovatko]”^{*} kyseinen tuki, erityisesti Italian valtion takaus BFM:n veloista, EFIM:n ja [FEB:n] rahoitus ja takaukset BFM:n hyväksi, yritysten selvitystilaan asettamista ja konkurssia koskevien lakien noudattamattomuus BFM:n osalta sekä kaikki muut valtion toimenpiteet, joista BFM on voinut hyötyä, soveltuv[ia]” yhteismarkkinoille” (aloittamisilmoituksen 16. alakohta).
- 13 Komissio toimitti Manoirin 21.11.1995 ja Saksan hallituksen 6.11.1995 päivätyillä kirjeillä sille toimittamat huomautukset 31.1.1996 päivätyllä kirjeellään Italian hallitukselle. Italian hallitus ei ottanut kantaa näihin huomautuksiin.
- 14 BFM selitti kantaansa komission kilpailuasioista vastaavan pääosaston edustajille 27.2.1996 pidetyssä kokouksessa. Nämä pyysivät BFM:n taloudellisesta ja rahoituksellisesta asemasta sellaista tilintarkastuskertomusta, jossa selvitettäisiin yksityiskohtaisemmin ilmoitettuja seikkoja. Italian viranomaiset toimittivat pyydetyn kertomuksen komissiolle 4.4.1996.
- 15 Komissio teki 29.5.1996 päätöksen 96/614/EY Italian suunnittelemista julkisista toimenpiteistä BFM:n hyväksi (EYVL L 272, s. 46, jäljempänä riidanalainen päätös).

^{*} Lainausta on korjattu hakasuluissa olevin osin yhteisöjen tuomioistuimessa, koska ilmoituksen suomenkielinen käännös on epätarkka.

16 Riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa määrätään seuraavaa:

”Julkiset tukitoimenpiteet, joista BFM on hyötynyt, eli:

- a) 12 miljardin Italian liiran pääomansiirrot, joista 7 miljardia vuonna 1986 ja 5 miljardia vuonna 1987;
- b) tappioiden korvaaminen 50,8 miljardilla liiralla, joista 7,1 miljardia vuonna 1985, 11,2 miljardia vuonna 1987, 3, 9 miljardia vuonna 1988, 11,6 miljardia vuonna 1990 ja 17 miljardia vuonna 1991;
- c) rahoitus [FEB:ltä ja EFIM:ltä], * mikä on johtanut BFM:n velkaantumiseen 63 miljardilla liiralla kahdelle emoyritykselle;
- d) lain N:o 33/1993 7 pykälän toinen momentti, jonka voimassaoloa pidennettiin 24 päivänä tammikuuta 1996 annetulla päätöksellä, koska sen avulla BFM on voinut välttyä velkojen takaisinmaksulta valtionyrityksille, mukaan lukien julkiset rahoituslaitokset, ja on onnistunut jatkamaan toimintaansa ja välttämään lopettamisen ilman, että sen olisi tarvinnut maksaa laittomaksi todettua tukea takaisin;
- e) lain N:o 33/1993 säännökset, koska niiden avulla BFM on voinut keskeyttää Isveimer ja IMI -nimisten rahoituslaitosten myöntämien 6 609 miljoonan liiran luottojen takaisinmaksun;

ovat laittomia, sillä ennen niiden myöntämistä niistä ei ilmoitettu komissiolle Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaisesti.

* Lainausta on korjattu hakasuluissa olevin osin yhteisöjen tuomioistuimessa, koska ilmoituksen suomenkielinen käännös on epätarkka.

Ne eivät myöskään sovellu yhteismarkkinoille Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 92 artiklan mukaisesti.”

- 17 Päättöksen 2 artiklassa määrätään, että Italian on perittävä takaisin BFM:lle maksetut tuet korkoineen tuen myöntämispäivästä takaisinmaksupäivään. Italian on päättöksen 3 artiklan mukaan heti jätettävä soveltamatta BFM:ään yhteisön oikeudesta poikkeavan järjestelmän voimassaoloajan pidentämiseen liittyviä säännöksiä julkisten velkojen ja valtionyritysten saatavien osalta sekä yhteisön oikeudesta poikkeavan järjestelmän voimassaoloajan pidentämiseen liittyviä säännöksiä julkisten rahoituslaitosten myöntämien lainojen takaisinmaksun osalta.
- 18 BFM asetettiin hallinnolliseen pakkoselvitystilaan 21.8.1996. Julkinen huutokauppa toimitettiin, ja selvitysmies luovutti BFM:n varat ostajalle, Finmeccanille.

Oikeudenkäyntimenettely

- 19 Tämän jälkeen BFM ja EFIM saattoivat yhteisöjen tuomioistuimeen 12.8.1996 jättämillään kannekirjelmillä vireille nyt käsiteltävänä olevat asiat, jotka kirjattiin numeroilla T-126/96 ja T-127/96.
- 20 Manoir ja Ranskan tasavalta toimittivat 18.12.1996 ja 30.1.1997 ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen väliintulohakemukset, joissa ne pyysivät saada osallistua oikeudenkäyntiin tukeakseen vastaajan vaatimuksia kummassakin asiassa.

- 21 Italian tasavalta pyysi 6.2.1997 ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen saapuneella telekopiolla saada osallistua oikeudenkäyntiin tukeakseen kantajien vaatimuksia kummassakin asiassa.
- 22 Kummankin asian kantajat pyysivät 20.2.1997 ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen jättämillään kirjeillä joidenkin asiakirjoissa esitettyjen tietojen käsittelyä luottamuksellisina Ranskan tasavaltaan ja Manoiriin nähden.
- 23 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen presidentti hylkäsi 11.3.1997 antamillaan määräyksillä Italian tasavallan väliintulohakemukset sen vuoksi, että ne oli esitetty liian myöhään.
- 24 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen presidentti hyväksyi 16.7.1997 antamillaan määräyksillä yhtäältä Ranskan tasavallan ja Manoirin väliintulijoiksi tukemaan vastaajan vaatimuksia kummassakin asiassa ja toisaalta osittain kantajien tekemät luottamuksellista käsittelyä koskevat pyynnöt.
- 25 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen presidentti päätti 30.9.1997 antamallaan määräyksellä asianosaisia kuultuaan, että asiat T-126/96 ja T-127/96 yhdistetään suullista käsittelyä sekä tuomion antamista varten.
- 26 Väliintulijat jättivät väliintulokirjelmänsä 15.10.1997.

- 27 Komissio luopui 5.12.1997 ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen jättämälläan kirjeellä esittämästä huomautuksiaan näistä väliintulokirjelmistä. Kantajat puolestaan esittivät 16.2.1998 niistä huomautuksensa. Kirjallinen käsittely päättyi samana päivänä.
- 28 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (laajennettu kolmas jaosto) aloitti suullisen käsittelyn esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella. Asianosaisten lausumat ja vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin kuultiin 26.5.1998 pidetyssä istunnossa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ryhtyi prosessinjohtotoimenpiteisiin pyytämällä asianosaisia antamaan sille tiettyjä tietoja.

Asianosaisten vaatimukset

- 29 BFM vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin
- kumoaa riidanalaisen päätöksen kokonaisuudessaan, tai toissijaisesti osittain;
 - velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.
- 30 EFIM vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin
- kumoaa riidanalaisen päätöksen kokonaisuudessaan, tai toissijaisesti osittain;
 - velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

31 Komissio vaatii kummassakin asiassa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— hylkää kanteet;

— velvoittaa kantajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

32 Ranskan hallitus tukee komission vaatimuksia ja vaatii lisäksi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— hylkää kantajien toisen kanneperusteen.

33 Manoir vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

— hylkää kanteet perusteettomina;

— velvoittaa kantajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut, mukaan lukien väliintu-
lostta aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

Pääasia

34 Kantajat esittävät viisi kanneperustetta vaatimustensa tueksi. Ensimmäisessä kanneperusteessa on kaksi osaa, ja se koskee yhtäältä kantajien menettelyllisten oikeuksien rikkomista pääasiallisesti sen vuoksi, että riidanalaisessa päätöksessä todetaan yhteismarkkinoille soveltumattomiksi sellaisia toimenpiteitä, joita ei ollut mainittu menettelyn aloittamisesta annetussa ilmoituksessa, ja toisaalta perusteluvollisuuden rikkomista. Toinen kanneperuste koskee oikeusvarmuuden ja luottamuskensuojan periaatteiden loukkaamista ja viiden vuoden vanhentumisajan noudattamatta jättämistä. Kolmas kanneperuste koskee perustamissopimuksen 92 artiklan

1 kohdan rikkomista sen vuoksi, että komissio ei ole näyttänyt toteen, että riidanalaiset toimenpiteet olisivat valtiontukea. Neljäs kanneperuste koskee sitä, että perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a ja c alakohtaa on sovellettu virheellisesti. Viides kanneperuste koskee riidanalaisen päätöksen 2 artiklan lainvastaisuutta. Toista ja viidettä kanneperustetta käsitellään yhdessä, koska ne koskevat pääasiallisesti sitä aikaa, joka kului riidanalaisten tukien myöntämisestä siihen, kun komissio katsoi ne riidanalaisessa päätöksessään laittomiksi ja yhteismarkkinoille soveltumattomiksi.

Ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen, menettelyllisten oikeuksien loukkauksista koskeva osa

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

35 Kantajat huomauttavat, että komissio on aloittamisilmoituksessaan maininnut ainoastaan, että BFM oli saanut 52 miljardin ITL:n verran rahoitusta EFIM:ltä ja valtion takaamia lainoja 10 miljardia ITL mainitsematta millään tavoin muita oletettuja varojen siirtoja tai siirtojen päivämääriä. Ne korostavat, ettei komissio siten ole ilmoituksessa lainkaan maininnut useimpia riidanalaisessa päätöksessä kyseenalaistettuja tukia.

36 Todetessaan ensimmäistä kertaa lopullisessa päätöksessä laittomiksi tuet, joita komissio ei ollut sitä ennen kyseenalaistanut, komissio kantajien mukaan yhtäältä loukkasi niiden puolustautumisoikeuksia eikä toisaalta toiminut perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan mukaisen menettelyn hengessä, kun tässä menettelyssä on muun muassa tavoitteena antaa asianomaisille jäsenvaltiolle ja yrityksille sekä muille jäsenvaltioille ja asianomaisille osapuolille mahdollisuus tulla kuulluiksi.

- 37 Kantajat toteavat lisäksi, että kaikille vastaaville yhteisön oikeuden mukaisille menettelyille on yhteistä tällainen kielto muuttaa lopullisessa päätöksessä niitä väitteitä, jotka on mainittu menettelyn aloittamista koskevassa ilmoituksessa, tai lisätä uusia väitteitä.
- 38 Näin ollen riidanalainen päätös on kumottava, ainakin niiden väitettyjen tukien osalta, joita ei ollut nimenomaisesti kyseenalaistettu aloittamisilmoituksessa.
- 39 Komissio väittää ensinnäkin, että aloittamisilmoitukseen liittyvät väitteet on jätettävä tutkimatta, koska kantajat eivät ole nostaneet kannetta sitä riidanalaista toimea vastaan, jossa ilmaistaan lopullinen kanta tukien luonteesta (ks. asia C-312/90, Espanja v. komissio, tuomio 30.6.1992, Kok. 1992, s. I-4117).
- 40 Komissio korostaa määritelleensä aloittamisilmoituksen 16. alakohdassa tutkimuksen kohteen siten, että siihen kuuluivat kaikki valtion toimenpiteet, joista BFM oli hyötynyt (ks. edellä 12 kohdan loppuosa).
- 41 Komissio selittää, että joka tapauksessa pyytäessään yhtäältä 1.12.1994 päivätyllä telekopiolla EFIM:n selvitysmiestä toimittamaan ”kaikki tarvittavat tiedot asian selvittämiseksi” ja toisaalta Italian viranomaisia toimittamaan kymmenen viimeisen vuoden taseet sekä lähettäessään jäljennökset Italian viranomaisille Manoirin ja Saksan hallituksen huomautuksista ja pyytäessään näitä esittämään tältä osin huomautuksensa se täsmensi tutkimuksensa kohdetta. Lisäksi BFM ja EFIM tiesivät täysin, mitä tukia ne olivat saaneet.

- 42 Kantajat vastaavat tähän, että perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan mukaista menettelyn aloittamista koskevaa ilmoitusta vastaan voidaan nostaa kanne vain sellaisessa tilanteessa, jossa komissio on virheellisesti luonnehtinut voimassa olevan tuen uudeksi tueksi. Koska näin ei ole asianlaita tässä tapauksessa, on aloittamisilmoitusta vastaan tehdyt väitteet tutkittava.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 43 Aluksi on todettava tämän ensimmäisen kanneperusteen tutkittavaksi ottamisen osalta, että on kyllä totta, että perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan mukaisen menettelyn aloittamisesta tehdyllä päätöksellä on oikeusvaikutuksia ja että se on siten kannekelpoinen toimi siltä osin kuin se merkitsee tuen määrittämistä voimassa olevaksi tai uudeksi sekä sovellettavien menettelysääntöjen valitsemista (em. asia Espanja v. komissio, 17, 20 ja 24 kohta). Tämä päätös on kuitenkin vain tässä suhteessa perustamissopimuksen 173 artiklassa tarkoitettu kannekelpoinen toimi. Yhteisöjen tuomioistuin totesi nimittäin kyseisessä tuomiossa, että se ei tutkinut tähän aloittamisilmoitukseen sisältynyttä komission arviointia siitä, onko tuki yhteensopimaton perustamissopimuksen kanssa (tuomion 10 kohta). Kanneperuste on siten otettava tutkittavaksi.
- 44 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan, jos komissio on alustavan menettelyn päättyessä vakuuttunut siitä, että tuki on yhteensopimaton perustamissopimuksen kanssa, tai ei ole kyennyt ratkaisemaan kaikkia tuen soveltuvuutta yhteismarkkinoille koskevaan arviointiin liittyviä vaikeuksia, komissiolla on velvollisuus hankkia kaikki tarpeelliset selvitykset ja aloittaa tätä varten 93 artiklan 2 kohdan mukainen menettely (ks. erityisesti asia C-367/95 P, komissio v. Sytraval ym., tuomio 2.4.1998, Kok. 1998, s. I-1719, 39 kohta).
- 45 Perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan mukaan komissio tekee päätöksensä ”vaadittuaan niitä, joita asia koskee, esittämään huomautuksensa”. Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että aloittamisilmoituksella pyritään ainoastaan saamaan niiltä, joita asia koskee, kaikki tiedot, jotka voivat valaista komissiota sen tulevassa

toiminnassa (asia 70/72, komissio v. Saksa, tuomio 12.7.1973, Kok. 1973, s. 813, 19 kohta; Kok. Ep. II, s. 117).

- 46 Tässä vaiheessa on todettava, että riidanalaisia toimenpiteitä ei vastoin perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan vaatimuksia ollut ilmoitettu komissiolle ennen niiden toteuttamista. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa tältä osin, että tämän ilmoitusvelvollisuuden tarkoituksena on varmistaa, että komissiolla on tilaisuus valvoa riittävän aikaisessa vaiheessa ja yhteisöjen yleisen edun huomioon ottaen kaikkia sellaisia hankkeita, joiden tarkoituksena on tukien käyttöön ottaminen tai muuttaminen (asia C-301/87, Ranska v. komissio, tuomio 14.2.1990, Kok. 1990, s. I-307, 17 kohta).
- 47 Tältä osin on hylättävä kantajien esittämä väite, jonka mukaan komissiolle oli jo ilmoitettu sellainen toimenpide, jolla on tarkalleen samat vaikutukset BFM:n oikeudelliseen ja rahoitukselliseen asemaan kuin lain nro 33/1993 7 §:n 2 momentilla, eli tässä tapauksessa asetus nro 414/92, ja jonka komissio oli jo implisiittisesti hyväksynyt. Komissio oli nimittäin todennut selvittäessään asiaa niiden tukien osalta, jotka Italia oli päättänyt myöntää EFIM:lle, että Italian viranomaisien sille toimitamaa jäljennöstä asetuksesta nro 414/92 ei voitu pitää pätevänä ilmoituksena, koska siinä ei viitattu nimenomaisesti perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohtaan ja koska sitä ei ollut esitetty pääsihteeristölle, ja että näin ollen oli katsottava, ettei kyseisiä toimenpiteitä ollut ilmoitettu (ks. cm. komission ilmoitus, 1 kohdan 8—10 alakohta).
- 48 Lisäksi Italian viranomaiset ovat jättäneet antamatta tietoja, joita komissio oli niiltä 17.10.1994 pyytänyt ennen perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan mukaisen menettelyn aloittamista (ks. edellä oleva 4 kohta). Siten komission oli ollut pakko tyytyä tässä vaiheessa kantelun tekijän antamiin tietoihin.

49 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että näin ollen ja ennen kaikkea koska tukia ei ollut ilmoitettu etukäteen, komissiolla ei voinut menettelyä aloitettaessa olla täsmällistä näkemystä BFM:n hyväksi toteutetuista valtiontukitoimenpiteistä. Komissiota ei sen vuoksi voida moittia siitä, että se oli aloittamisilmoituksessa kyseenalaistanut lain nro 33/1993 7 §:n 2 momentin lisäksi yleensä ottaen "EFIM-holdingyhtiön ja [FEB:n] myöntämät rahoitukset sekä Italian valtion myöntämät takaukset BFM:n tavarantoimittajien ja velkojien hyväksi (ks. ed. 12 kohta) ja [EFIM:n] ja [FEB:n] erityisesti rahoituksina ja takauksina toteuttamat toimenpiteet" (ks. ed. 8 kohta). Lisäksi maininta siitä, että toimenpiteet olivat luonteeltaan toistuvia (ks. erityisesti aloittamisilmoituksen 10. alakohta), on välttämättä antanut niille, joita asia koskee, mahdollisuuden ymmärtää, että komission tutkimus koski kaikkia edellisinä vuosina toteutettuja tukitoimenpiteitä.

50 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo joka tapauksessa, että riidanalaisessa päätöksessä tarkoitetut tuet (ks. edellä oleva 16 kohta) eli pääomansiirrot, tappioiden korvaaminen, FEB:n ja EFIM:n BFM:lle myöntämät rahoitukset ja lain nro 33/1993 7 §:n 2 momentti, jossa mahdollistetaan muun muassa se, ettei BFM maksa velkojaan takaisin valtion yrityksille sekä julkisille rahoituslaitoksille sekä lain nro 33/1993 säännökset, siltä osin kuin niissä on annettu BFM:lle mahdollisuus keskeyttää julkisten rahoituslaitosten myöntämien luottojen takaisinmaksu, ovat kiistatta samanlaisia kuin edellisessä kohdassa selostetut, aloittamisilmoituksessa kyseenalaistetut toimenpiteet.

51 Nyt käsiteltävän tapauksen erityisissä oloissa — joita ovat muun muassa tukien ilmoittamatta jättäminen ja rakennemuutossuunnitelman puuttuminen (edellä oleva 46 kohta ja jäljempänä olevat 87—88 kohta) — sillä, että tukien tarkka määrä ilmoitettiin vasta lopullisessa päätöksessä, ei ole merkitystä, sillä niiden tarkan määrän määrittäminen on tarpeen ennen kaikkea takaisin maksettavien summien määrittämiseksi. Samoin, koska vasta tarkasteltuaan pyynnöstään tutkimuksen aikana toimitettuja BFM:n taseita komissio saattoi tarkastaa ne ajankohdat, joina toimenpiteet oli toteutettu, se saattoi perustellusti täsmentää kyseiset vuodet lopullisessa päätöksessään.

52 BFM ei voinut myöskään olla tietämättä, mitä valtion toimenpiteitä sen hyväksi oli toteutettu kyseisten vuosien aikana.

53 Lopuksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että koska aloittamisilmoituksessa kuvataan riittävän valaisevasti ne tuet, jotka sittemmin lopullisessa päätöksessä katsottiin laittomiksi ja yhteismarkkinoille soveltumattomiksi, aloittamisilmoituksella on asianmukaisesti tehty niille, joita asia koskee, ja siten muun muassa BFM:lle ja EFIM:lle, mahdolliseksi esittää huomautuksensa hyödyllisellä tavalla.

54 Näin ollen ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen osa on hylättävä.

Ensimmäisen kanneperusteen toinen, perusteluvelvollisuuden rikkomista koskeva osa

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

55 Kantajat väittävät, että riidanalaisen päätöksen perusteluissa on vakavia puutteita, erityisesti siltä osin kuin on kyse siitä, ovatko kyseiset toimenpiteet luonteeltaan valtiontukea ja soveltuvia yhteismarkkinoille, ja että tämä on vaikuttanut välittömästi komission arviointiin sekä päätöksen loogisuuteen ja johdonmukaisuuteen, minkä vuoksi kantaja ei ole voinut saada tietää päätöksen perusteena olevia syitä.

56 Komissio katsoo, että myös tämä väite on hylättävä.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

57 Yhteisön toimielimille perustamissopimuksen 190 artiklan mukaan kuuluvan perusteluvelvollisuuden tarkoituksena on, että yhteisöjen tuomioistuimet voivat valvoa päätöksen laillisuutta ja että henkilöille, joita toimenpide koskee, selviää sen syyt, jotta ne voivat puolustaa oikeuksiansa ja tutkia, onko päätös asianmukainen (ks. esim. asia T-358/94, *Air France v. komissio*, tuomio 12.12.1996, Kok. 1996, s. II-2109, 161 kohta).

58 Riidanalaisessa päätöksessä on kokonaisuudessaan riittävät perustelut päätöksen 1 artiklan tueksi, jonka mukaan kyseiset toimenpiteet ovat laittomia ja yhteismarkkinoille soveltumattomia valtioneukia. Päätös on johdonmukainen, sillä komissio on riittävästi selittänyt sitä, että kunkin varainsiirron avulla BFM saattoi säilyttää asemansa markkinoilla huolimatta siitä, että se oli ollut selvästi kannattamaton perustamisestaan lähtien ja että tappiot olivat kuluttaneet sen osakepääoman aikoja sitten. Komissio on myös selittänyt riittävästi sen, miksi se katsoi, ettei erityisjärjestelmä ollut perusteltu. Komissio on lopuksi selittänyt, että yhteisön oikeudessa edellytetään tuen perimistä takaisin, ja perustellut näin päätöksen 2 ja 3 artiklan, joiden mukaan tukien vaikutukset on poistettava.

59 Näin ollen ensimmäisen kanneperusteen toista osaa ei voida hyväksyä.

60 Siten ensimmäinen kanneperuste on kokonaisuudessaan hylättävä perusteettomana.

Toinen, oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteiden loukkaamista sekä viiden vuoden vanhentumisajan noudattamatta jättämistä koskeva kanneperuste ja viides, riidanalaisen päätöksen 2 artiklan lainvastaisuutta koskeva kanneperuste

Asianosaisten ja muiden osapuolten väitteet ja niiden perustelut

- 61 Toisessa kanneperusteessaan kantajat väittävät ensinnäkin, että ulottaessaan vuonna 1995 oikeudellisen arviointinsa osaksi jopa vuodelta 1985 oleviin toimiin ja selvi-tyksiin, komissio ei ollut noudattanut oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteita. Sellainen päätös, jolla todetaan näinkin kaukaisten toimenpiteiden lait-tomuus ja yhteismarkkinoille soveltumattomuus, voi vaikuttaa vakavalla ja perus-teettomalla tavalla oikeudellisten ja taloudellisten suhteiden varmuuteen. Toiseksi komissio ei ollut noudattanut vanhentumisaikaa, jonka olisi analogisesti muiden alojen kanssa pitänyt olla viisi vuotta.
- 62 Viidennen kanneperusteen osalta, joka koskee riidanalaisen päätöksen 2 artiklan lainvastaisuutta, kantajat väittävät, että velvollisuus periä maksettu tuki takaisin 2 artiklassa vaaditulla tavalla on myös vastoin oikeusvarmuuden, luottamuksen-suojan ja vanhentumisajan periaatteita sekä suhteellisuusperiaatetta ja syrjintäkiellon periaatetta.
- 63 Näin ollen kantajat katsovat, että riidanalainen päätös on kumottava ainakin niiden väitettyjen tukien osalta, jotka on myönnetty yli viisi vuotta ennen aloittamisilmoi-tusta.

64 Komissio korostaa, ettei sen valtiontukiin liittyville toimille aseteta missään säännössä vanhentumista tai oikeudenmenetystä koskevaa viiden vuoden määräaikaa. Komission mukaan kantajat eivät myöskään voi vedota kyseisiin periaatteisiin nyt käsiteltävässä asiassa.

65 Tuen toteamisesta laittomaksi seuraa sitäpaitsi loogisesti se, että tuki on perittävä takaisin (asia C-142/87, Belgia v. komissio, tuomio 21.3.1990, Kok. 1990, s. I-959, 66 kohta). Aikaisemman tilan palauttaminen, johon takaisinmaksumääräyksellä pyritään, edellyttää lisäksi välttämättä, että tämä määräys koskee myös korkojen perimistä myönnettyjen summien osalta maksupäivästä lukien (asia T-459/93, Siemens v. komissio, tuomio 8.6.1995, Kok. 1995, s. II-1675, 96—103 kohta).

66 Ranskan hallitus myöntää, että oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteiden noudattaminen voi joissakin tilanteissa aiheuttaa sen, ettei päätöstä valtion tuen toteamiseksi laittomaksi tai soveltumattomaksi yhteismarkkinoille voida enää tietyn ajan kuluttua tehdä. Kun yhteisön lainsäätäjä ei ole antanut vanhentumisaikaa koskevaa säännöstä, on tutkittava tapauskohtaisesti sitä, onko oikeusvarmuuden periaatetta noudatettu. Tämän periaatteen noudattaminen ei saa kuitenkaan rohkaista niitä, joita asia koskee, rikkomaan perustamissopimuksen 93 artiklan määräyksiä. Ranskan hallitus katsoo, etteivät kantajat voi vedota vaatimusten vanhentumiseen nyt käsiteltävässä tapauksessa.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

67 On ensinnäkin todettava, että yhteisön lainsäätäjä ei ole tähän mennessä vahvistanut minkäänlaista vanhentumisaikaa ilmoittamatta jätettyjä valtion tukia koskeville komission toimille. Lainsäätäjän on periaatteessa vahvistettava vanhentumisaika etukäteen, jotta tämä täyttäisi tehtävänsä oikeusvarmuuden turvaamisessa (esim. asia 41/69, ACF Chemiefarma v. komissio, tuomio 15.7.1970, Kok. 1970, s. 661, 19 ja 20 kohta; Kok. Ep. I, s. 455; asia 48/69, ICI v. komissio, tuomio 14.7.1972, Kok. 1972,

s. 619, 47 ja 48 kohta; Kok. Ep. II, s. 25 ja asia T-26/89, De Compte v. parlamentti, tuomio 17.10.1991, Kok. 1991, s. II-781, 68 kohta).

- 68 Ei myöskään ole mahdollista soveltaa millään tavoin analogisesti vanhentumisajoista liikennettä ja kilpailua koskeviin Euroopan talousyhteisön sääntöihin liittyvissä menettelyissä ja niiden nojalla määrättyjen seuraamusten täytäntöönpanossa 26 päivänä marraskuuta 1974 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 2988/74 (EYVL L 319, s. 1) asetettua määräaikaa eikä yhteisöä vastaan nostettavien sopimussuhteen ulkopuoliseen vastuuseen liittyvien kanteiden vanhentumisaikaa koskevan EY:n tuomioistuimen perussäännön 43 artiklan määräaikaa.
- 69 Lopuksi on syytä muistuttaa siitä, ettei kyseisiä toimenpiteitä ollut ilmoitettu komissiolle. Kuten Ranskan hallitus on huomauttanut, tuensaajalle voi syntyä perusteltu luottamus tuen lainmukaisuuteen ainoastaan, jos tuki on myönnetty perustamissopimuksen 93 artiklan määräysten mukaisesti, ellei kyse ole poikkeuksellisista olosuhteista (asia C-5/89, komissio v. Saksa, tuomio 20.9.1990, Kok. 1990, s. I-3437, 17 kohta ja asia C-169/95, Espanja v. komissio, tuomio 14.1.1997, Kok. 1997, s. I-135, 48 kohta). Jäsenvaltio ei myöskään saa millään tavoin hyötyä niistä seurauksista, joita aiheutuu sen laiminlyönnistä noudattaa perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan mukaista ilmoittamisvelvollisuutta (em. asia Ranska v. komissio, tuomion 11 kohta).
- 70 Näin ollen näillä perusteilla ja koska poikkeuksellisia olosuhteita ei esillä olevassa asiassa ole näytetty toteen, nämä kaksi kanneperustetta on hylättävä.

Kolmas, perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdan rikkomista sen vuoksi, että komissio ei ollut näyttänyt toteen kyseisten toimenpiteiden olevan luonteeltaan valtiontukia, koskeva kanneperuste

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

- 71 Kantajat väittävät, että riidanalaiset toimenpiteet eivät ole perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua tukea. Kyseessä ovat sellaiset sijoitukset, jotka yhtäältä myös yksityinen sijoittaja olisi voinut tehdä ja jotka toisaalta olivat perusteluja rakennemuutossuunnitelman yhteydessä ja joiden tarkoituksena oli palauttaa yrityksen elinkelpoisuus ja myydä se parhailla mahdollisilla ehdoilla.
- 72 Kantajat moittivat komissiota siitä, ettei se ole arvioinut kyseisiä toimenpiteitä niiden toteuttamisajankohtana vallinneen tilanteen valossa. Ne ovat nimittäin sitä mieltä, että jos komissio olisi ottanut huomioon näiden toimenpiteiden mahdollisen selityksen sekä BFM:n aseman sinä ajankohtana, jolloin valtion toimenpiteet toteutettiin, komission päätös olisi ollut erilainen ja niille edullinen.
- 73 Tältä osin kantajat väittävät ensinnäkin, että BFM:n ennen vuotta 1987 puolustusvälineteollisuudessa kehittämään toimintaan liittyvistä toimintakustannuksista aiheutuva velkaantuminen on vaikuttanut huomattavasti seuraavan kauden tuloksiin. Toiseksi sinä ajanjaksona toteutettuihin toimenpiteisiin, jona BFM toimi puolustusvälineteollisuuden alalla, ei sovelleta 92 artiklaa vaan perustamissopimuksen 223 artiklan 1 kohdan b alakohdan poikkeusta.
- 74 Vuoden 1987 jälkeisiä toimenpiteitä voidaan kantajien mukaan puolestaan selittää emoyhtiön noudattamalla ”konsernipolitiikalla” ja sillä, että pääasiallinen pyrkimys oli säilyttää konsernin maine ja uskottavuus sekä aiemmin toteutetun sijoituksen arvo. Lopuksi lain nro 33/1993 7 §:n 2 momentin (ks. erityisesti edellä oleva 5 kohta)

mukainen järjestelmä oli tarpeen BFM:n tervehdyttämisen ja rakennemuutoksen turvaamiseksi ja teki tälle mahdolliseksi palauttaa sen teollisuuden elinkelpoisuus.

- 75 Kantajat muistuttavat siitä, että yhteisöjen tuomioistuin oli asiassa 323/82, Intermills vastaan komissio, 14.11.1984 antamassaan tuomiossa (Kok. 1984, s. 3809, 39 kohta) todennut, että toimenpide, jolla toteutetaan ”vanhojen velkojen maksaminen, jonka tarkoituksena on yrityksen tervehdyttäminen, ei välttämättä muuta kaupan edellytyksiä 92 artiklan 3 kohdassa tarkoitettulla yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla, jos kyseiseen toimenpiteeseen liittyy esimerkiksi rakenneuudistushanke”.
- 76 Kantajat väittävät, että jo syyskuussa 1984 BFM oli laatinut rakennemuutossuunnitelman ja että tervehdyttäminen oli sujunut suunnitelmien mukaisesti vuodesta 1985. Kantajat huomauttavat, että vuonna 1988 taloudellinen tulos oli lähes tasapainossa. Samalla kun kantajat myöntävät, että positiivinen suuntaus keskeytyi vuonna 1989 poikkeuksellisten tekijöiden vuoksi, ne korostavat, että rakennemuutoksen uuden vaiheen vuoksi vuodesta 1992 alkaen tuotantokapasiteettia ja työvoimaa vähennettiin tuntuvasti, ja asiantuntijaselvityksen mukaan liikkeenjohtoa koskevat tunnusluvut parantuivat selvästi. BFM olisi ollut todellisuudessa elinkelpoinen komission riidanalaisen päätöksen tekoajankohdana.
- 77 Komissio katsoo, että tämä kanneperuste ei ole perusteltu. Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa komissiolle ei ollut ilmoitettu minkäänlaista rakennemuutossuunnitelmaa. Sillä, jolle osoitetaan tuen soveltumattomuudesta yhteismarkkinoille tehty päätös, on todistustaakka siitä, että riidanalaisten toimenpiteiden tarkoituksena on ratkaista kyseistä tukea saavan yrityksen rakenneongelmat. Joka tapauksessa käsiteltävänä olevien lain nro 33/1993 mukaisten poikkeusjärjestelyjen kesto — yli neljä vuotta — oli liian pitkä.
- 78 Komissio korostaa sen jälkeen, ettei BFM ollut koskaan perustamisensa jälkeen tuottanut voittoa. Näin ollen EFIM:n ja FEB:n käyttäytymistä BFM:n suhteen ei voitu rinnastaa tavanomaisen sijoittajan käyttäytymiseen edes konsernin pelasta-

misen näkökulmasta, sillä yrityksellä ei ollut minkäänlaisia kannattavuusnäkymiä. Kantajien velkaantumisen syistä esittämät perustelut olivat lisäksi asiaan vaikuttamattomia. Komission tuomitseva kanta ei ollut moraalinen, vaan sillä arvioitiin pelkästään yrityksen kykyä pystyä avustustoimenpiteiden avulla lyhyen ajan kuluttua toimimaan markkinatalousjärjestelmässä.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

79 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan julkisen vallan osallistuminen yrityksen pääomarakenteeseen millä tavalla tahansa voi olla valtiontukea, jos perustamissopimuksen 92 artiklan edellytykset täyttyvät. Sen määrittämiseksi, onko asianlaista näin, on tutkittava, olisiko yksityinen sijoittaja samanlaisessa tilanteessa tehnyt yhtä merkittäviä pääomasijoituksia. Yhteisöjen tuomioistuin on täsmentänyt tältä osin, että yksityisen sijoittajan käyttäytyminen, johon talouspoliittisiin tavoitteisiin pyrkivän julkisen sijoittajan toimenpiteitä on verrattava, ei välttämättä ole samanlaista kuin sellaisen tavanomaisen sijoittajan käyttäytyminen, joka sijoittaa pääomaa saadakseen sijoituksestaan voittoa jokseenkin lyhyellä aikavälillä; sen on kuitenkin oltava samanlaista kuin sellaisen yksityisen holdingyhtiön tai yksityisen konsernin käyttäytyminen, joka noudattaa kokonaisvaltaista tai alakohtaista rakennepolitiikkaa ja jota ohjaavat pidemmän aikavälin kannattavuusnäkymät (ks. erityisesti yhdistetyt asiat C-278/92, C-279/92 ja C-280/92, Espanja v. komissio, tuomio 14.9.1994, Kok. 1994, s. I-4103, 20—22 kohta).

80 Yhteisöjen tuomioistuin on myös katsonut, että ”yksityinen osakkeenomistaja voi järkevästi tukea tilapäisissä vaikeuksissa olevaa yritystä sen olemassaolon turvaavilla pääomasijoituksilla, jos yritys voi mahdollisesti tarvittavan rakenneuudistuksen avulla tulla uudelleen kannattavaksi. Näin ollen on myönnettävä, että emoyhtiö voi myös tiettyinä ajankohtana ottaa kantaakseen jonkin tytäryhtiönsä tappiot mahdollistaakseen sen toiminnan lakkauttamisen parhaiden mahdollisten edellytysten mukaisesti. — — Jos julkisen sijoittajan pääomasijoituksissa ei lainkaan oteta

huomioon edes pitkän aikavälin kannattavuusnäkymiä, kyseisiä sijoituksia on pidettävä perustamissopimuksen 92 artiklassa tarkoitettuna tukena” (asia C-303/88, Italia v. komissio, tuomio 21.3.1991, Kok. 1991, s. I-1433, 21 ja 22 kohta).

- 81 Ennen kuin arvioidaan esillä olevaa asiaa, on tärkeää muistaa, että komission tarkastellessa sitä, voidaanko tiettyä toimenpidettä pitää perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna valtion tukena, koska valtio ei ole menetellyt ”kuten taloudellinen toimija yleensä”, komissio tekee taloudellista tilannetta koskevan monitahoisen arvion (asia C-56/93, Belgia v. komissio, tuomio 29.2.1996, Kok. 1996, s. I-723, 10 ja 11 kohta). Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan komissiolla on kuitenkin laaja harkintavalta, kun se toteuttaa toimen, joka edellyttää tällaisia arviointoja, ja tuomioistuimen harjoittaman valvonnan on rajoituttava sen varmistamiseen, että asiassa on noudatettu menettelytapasääntöjä ja perusteluja koskevia sääntöjä, että riidanalaisen valinnan perusteena olevat seikat ovat aineellisesti paikkansapitäviä ja ettei asiassa ole tapahtunut näiden seikkojen ilmeistä arviointivirhettä tai harkintavallan väärinkäyttöä (em. asia Belgia v. komissio, tuomio 29.2.1996, tuomion 11 kohta ja em. asia Air France v. komissio, tuomion 71 ja 72 kohta). Erityisesti, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiana ei ole korvata päätöksen tekijän taloudellista arviointia omalla arvioinnillaan (asia T-380/94, AIUFFASS ja AKT v. komissio, tuomio 12.12.1996, Kok. 1996, s. II-2169, 56 kohta).

- 82 On syytä aluksi korostaa, että oikeudenkäyntiasiakirjoissa olevien tietojen mukaan BFM ei perustamisensa jälkeen ole koskaan osoittanut voittoa. Kantajat ovat kuitenkin väittäneet, että vuonna 1988 tulos oli lähes tasapainossa ja että vaikean kauden jälkeen liikkeenjohtoa koskevien tunnuslukujen on voitu todeta selvästi parantuneen ja että BFM:stä oli tullut elinkelpoinen ja rakenteeltaan terve ja että se pystyi tuottamaan voittoa. Komissio on todennut riidanalaisessa päätöksessään, civätkä kantajat ole sitä kiistäneet, että

— vuonna 1990 BFM:n tappiot olivat 18 miljardia ITL 14,6 miljardin liikevaihdosta,

— vuonna 1991 BFM:n tappiot olivat 14 miljardia ITL 18,4 miljardin liikevaihdosta,

- vuonna 1992 BFM:n tappiot olivat 27,6 miljardia ITL 19,9 miljardin liikevaihdosta,
- vuonna 1993 tappioiden määrä nousi 36,1 miljardiin ITL:aan, kun taas liikevaihto laski 14,7 miljardiin,
- vuonna 1994 BFM:n tappiot olivat 13,8 miljardia ITL 20,6 miljardin liikevaihdosta,
- vuonna 1995 BFM:n tappiot olivat 15 miljardia ITL 28,1 miljardin liikevaihdosta,
- vuoden 1994 lopussa BFM:n velkojen määrä oli ylittänyt 85 miljardia ITL, mikä vastasi riidanalaisen päätöksen tekoajankohtana 17 miljardin ITL:n osakepääomaa viisikertaisena.

83 Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että vaikka pitääkin paikkansa, että kuten kantajat väittävät, BFM:n tilejä ”rasittivat aikaisemmalta hallintokaudelta perityt poikkeukselliset menoerät”, vastaavat velat oli tästä huolimatta otettava huomioon arvioitaessa sen taloudellista ja rahoituksellista asemaa, joka kantajien itsensä toimittaman asiantuntijaselvityksen mukaan oli ”kiistämättä surkea”, ellei ”tavanomaista” ja ”poikkeuksellista” yritystoimintaa eroteta toisistaan. Kuten komissio on riidanalaisessa päätöksessä korostanut, yrityksen kannattavuutta arvioitaessa on otettava huomioon toiminnan tuloksen lisäksi yrityksellä tavanomaisesti kannettavana olevat rahoituskulut. Tältä osin kantajat ovat myöntäneet vastauksessaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämään kirjalliseen kysymykseen, että BFM:n kuoletusten ja rahoituskulujen taso oli poikkeuksellisen korkea ja että ”poikkeukselliset” kustannukset oli jätettävä huomioonottamatta, jotta yritys voitaisiin katsoa elinkelpoiseksi.

- 84 Lopuksi kun komissio käytti näissä oloissa asiaa koskevaa laajaa harkintavaltaansa, sen velvollisuutena ei ollut lieventää sitä negatiivista arviota, johon se oli päätenyt kaikista riidanalaisista toimenpiteistä, ottamalla huomioon kantajan esittämät tietyt merkit ja paranemisenäkymät, koska näitä voitiin pitää merkityksettöminä toimenpiteiden suorittamisajankohtana vallinneeseen BFM:n yleiseen taloudelliseen ja rahoitukselliseen asemaan nähden ja jopa keinotekoisesti luotuna ottamalla käyttöön erillistilit "tavanomaista yritystoimintaa" varten (ks. asia C-261/89, Italia v. komissio, tuomio 3.10.1991, Kok. 1991, s. I-4437, 14 kohta ja em. asia Air France v. komissio, 98 kohta).
- 85 Näissä oloissa komissio on aivan oikein päätellyt, ettei yksityinen sijoittaja olisi tehnyt sellaisia pääomasijoituksia tai muita rahoitustoimenpiteitä, joita Italian viranomaiset ovat esillä olevassa asiassa toteuttaneet.
- 86 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, kuten komissio on katsonut riidanalaisessa päätöksessään, että yksityinen sijoittaja, joka aikoo myöntää rahoitusta ja uudelleenrahoitusta siinä laajuudessa kuin nyt käsiteltävässä asiassa, edellyttäisi sellaista rakennemuutossuunnitelmaa, jonka avulla yrityksestä voisi tulla kannattava.
- 87 Kantajat ovat kuitenkin myöntäneet istunnossa, ettei vuoden 1987 jälkeiselle kaudelle ollut laadittu yhtään konkreettista ja yksityiskohtaista rakennemuutossuunnitelmaa.
- 88 Vuotta 1987 edeltäneen kauden osalta on kiistatonta, että kantajien ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen pyynnöstä esittämää asiakirjaa, nimeltään "viisivuotissuunnitelma 1983—1987", ei ollut toimitettu komissiolle hallinnollisessa menettelyssä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa siitä, että kantajat eivät voi vedota ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa sellaiseen asiakirjaan, jota ei ole esitetty komissiolle oikeudenkäyntiä edeltäneessä vaiheessa, koska komission valtion tuesta tekemän päätöksen lainmukaisuutta on arvioitava niiden tietojen perusteella, joita komissiolla oli päätöstä tehdessään (asia 241/94, Ranska v. komissio, tuomio 26.9.1996, Kok. 1996, s. I-4551, 33 kohta). Siinäkin tapauksessa, että kyseinen

asiakirja voitaisiin ottaa huomioon, sitä ei sisältönsä vuoksi voitaisi pitää varsinaisena rakennemuutossuunnitelmana. Siinä ei nimittäin edellytetä mitään erityistoimenpiteitä BFM:n erityisten ongelmien korjaamiseksi. Julkisista varoista peräisin olevat tuet eivät siten liittyneet konkreettisiin rakennemuutostoimenpiteisiin, joita olisi edellytetty tätä tarkoitusta varten laaditussa ohjelmassa; nämä taas ovat välttämättömiä edellytyksiä sille, että tietty suunnitelma voitaisiin katsoa rakennemuutossuunnitelmaksi.

89 Lopuksi sen väitteen osalta, että sinä ajanjaksona, jona BFM:n väitettiin toimineen puolustusvälineteollisuuden alalla eli ennen 1986, toteutettuihin toimenpiteisiin ei sovelleta 92 artiklaa vaan perustamissopimuksen 223 artiklan 1 kohdan b alakohdan poikkeusta, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin muistuttaa aluksi, että Italian valtio ei missään vaiheessa ole vedonnut kyseisen artiklan määräyksiin. Lisäksi kantajien ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kirjalliseen ja suulliseen kysymykseen antamista vastauksista ilmenee, ettei yksikään komission kyseenalaistamista tuista liittynyt erityisesti kansallisen puolustuspolitiikan mukaisiin sotilaallisiin hankkeisiin. Samalla kun kantajat väittävät, että jotkut näistä toimenpiteistä ”liittyivät epätasapainoon”, joka johtui BFM:n puolustusvälineteollisuuden alalla harjoittamasta toiminnasta, ne kuitenkin myöntävät, että oli ”mahdotonta osoittaa uusien pääomansiirtojen ja niiden tarkoituksen välistä kausaalisuhdetta”. Tästä seuraa, että vaikka katsottaisiin näytetyksi toteen se, että BFM toimi puolustusvälineteollisuuden alalla, ei kuitenkaan voida katsoa, että tuona kautena toteutettuihin toimenpiteisiin ei olisi pitänyt soveltaa 92 artiklaa vaan perustamissopimuksen 223 artiklan 1 kohdan b alakohdan poikkeusta.

90 Edellä esitetystä syystä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että komissio ei ole tehnyt mitään ilmeistä arviointivirhettä, kun se on luonnehtinut kyseiset toimenpiteet perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi valtiontueksi.

91 Kolmas kanneperuste on näin ollen hylättävä.

Neljäs, perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a ja c alakohdan virheellistä soveltamista koskeva kanneperuste

Asianosaisten ja muiden osapuolten väitteet ja niiden perustelut

- 92 Kantajat ovat sitä mieltä, että komissio on rikkonut perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a ja c alakohtaa, koska se ei ole arvioinut oikein BFM:n toteuttamia tervehdyttämis- ja rakennemuutostoinenpiteitä eikä sitä, että yritys sijaitsee varsin epäsuotuisalla alucella. Jos komissio olisi soveltanut kyscisiä määräyksiä oikein, se olisi kantajien mukaan todennut kyseiset toimenpiteet yhteismarkkinoille soveltuviksi.
- 93 Riidanalaiset toimenpiteet olisi joka tapauksessa pitänyt katsoa yhteismarkkinoille soveltuviksi, koska ne edistävät BFM:n rakenteiden mukauttamista yrityksen elinkel-poisuuden palauttamista koskevan suunnitelman yhteydessä, koska ne koskevat sellaisella tukialucella sijaitsevaa yritystä, jolla tuotantotoiminnan säilyttäminen on ensiarvoisen tärkeää, ja koska ne koskevat sellaista pientä yritystä, johon sellaise-naan on valtiontukisääntöjä sovellettava väljästi.
- 94 Komissio muistuttaa aluksi siitä, että perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a ja c alakohdassa tarkoitettu poikkeus edellyttää todellista rakennemuutossuunni-telmaa, jotta alucellisen tuen positiiviset vaikutukset voivat olla pysyviä ja korvata näin ollen kilpailun vääristymän vaikutukset (asia C-305/89, Italia v. komissio, tuomio 21.3.1991, Kok. 1991, s. I-1603, 36 kohta).
- 95 Komissio korostaa, ettei nyt käsiteltävässä asiassa ollut laadittu rakennemuutos-suunnitelmaa ja ettei mitään poikkeusta voitu soveltaa.

- 96 Väliintulijana oleva Manoir toteaa lisäksi, että tukialueella sijaitsevalle yritykselle myönnettävää tukea ei voida arvostella suopeammin kuin muilla kuin tukialueilla sijaitseville yrityksille myönnettävää tukea. Yrityksen olisi aina rakennemuutostojen päättyessä oltava taloudellisesti elinkelpoinen ja sen olisi todella myötävaikutettava alueen kehitykseen ilman, että sitä tuetaan jatkuvasti.

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 97 EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdassa annetaan komissiolle mahdollisuus julistaa sellaisten valtiontukien kiellosta, jotka vaikuttavat jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja voivat vääristää kilpailua, poiketen yhteismarkkinoille soveltuvaksi

”a) tu[en] taloudellisen kehityksen edistämiseen alueilla, joilla elintaso on poikkeuksellisen alhainen tai joilla vajaatyöllisyys on vakava ongelma,

— —

c) tu[en] tietyn taloudellisen toiminnan tai talousalueen kehityksen edistämiseen, jos tuki ei muuta kaupankäynnin edellytyksiä yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla.”

- 98 Näin ollen, kuten komissio huomauttaa, jotta vaikeuksissa olevalle yritykselle annettava tuki voidaan julistaa yhteensoveltuvaksi EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan c alakohdan kanssa, tuen on liityttävä rakennemuutossuunnitelmaan, jonka tarkoituksena on yrityksen tuotannon vähentäminen tai tuotantosuunnan muuttaminen (em. asia Espanja v. komissio, tuomio 14.9.1994, tuomion

67 kohta). Näin ollen yritykselle myönnetyllä tuella, joka käytetään korvaamaan tappioita ilman tyydyttävää rakennemuutossuunnitelmaa, on sellaisia ominaispiirteitä, joiden vuoksi siihen ei voida soveltaa kyseisen määräyksen mukaista tukikiellon poikkeusta (asia C-42/93, Espanja v. komissio, tuomio 14.9.1994, Kok. 1994, s. I-4175, 26—29 kohta).

- 99 Lisäksi kohtuullisesti ajatellen kantajien piti tai olisi pitänyt olla tietoisia tästä velvollisuudesta liittää tukitoimenpiteet tyydyttävään rakennemuutossuunnitelmaan. Komissio on nimittäin jo korostanut vuoden 1979 *Kilpailupolitiikkaa koskevassa kahdeksannessa kertomuksessaan* (228 kohta), että se vaatii ilmoittamaan etukäteen rakennemuutossuunnitelman, kun kyseessä on merkityksellinen yksittäistapaus. Tämä sääntö on vahvistettu, ja siitä on tullut vieläkin nimenomaisempi vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseen ja rakennemuutokseen tarkoitettuja valtiontukia koskeissa yhteisön suuntaviivoissa (EYVL 1994, C 368, s. 12), joissa vaaditaan nimenomaisesti, että komissiolle esitetään elinkelpoinen rakennemuutos- tai saneeraus suunnitelma kaikkine tarvittavine täsmennyksineen (3.2.2 kohta, A alakohta), että yritys panee komission hyväksymän rakennemuutossuunnitelman kokonaan täytäntöön (3.2.2 kohta, D alakohta) ja että rakennemuutossuunnitelman toteuttamista ja moitteetonta kulkua valvotaan yksityiskohtaisin komissiolle esitettävien vuosikertomuksin (3.2.2 kohta, E alakohta).
- 100 Nyt käsiteltävässä asiassa on kuitenkin kiistatonta, ettei komissiolle hallinnollisessa menettelyssä ole toimitettu mitään BFM:n rakennemuutossuunnitelmaa (ks. edellä olevat 81 ja 82 kohta). Perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan c alakohdan poikkeusta ei näin ollen voitu missään tapauksessa soveltaa BFM:ään.
- 101 On lopuksi muistutettava siitä, että perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a ja c alakohdassa määrätty vapaasta kilpailusta tehtävät poikkeukset alueellisten tukien osalta perustuvat yhteisössä noudatettavaa yhteisvastuullisuutta koskevaan pyrkimykseen; tämä yhteisvastuullisuus on eräs yhteisön perustamissopimuksen perustavoite, kuten perustamissopimuksen johdanto-osasta käy ilmi. Komission tehtävänä on harkintavaltaansa käyttäessään sovittaa yhteen vapaata kilpailua ja yhteisvastuullisuutta koskevat tavoitteet suhteellisuusperiaatteen mukaisesti. Tuoloin komission on arvioitava suunnitellun alueellisen tuen alakohtaisia vaikutuksia

myös sellaisten alueiden ollessa kyseessä, jotka voivat olla 3 kohdan a alakohdassa tarkoitettuja alueita, jotta välttyttäisiin siltä, että tukitoimen vuoksi syntyisi yhteisön laajuinen alakohtainen ongelma, joka olisi alkuperäistä alueellista ongelmaa vakavampi. Siten elinkelpoisuus on olennainen peruste jopa tällaisessa arvioinnissa (ks. em. asia, *AIUFFASS ja AKT v. komissio*, 54 ja 120 kohta). Lisäksi yhteisöjen tuomioistuin on korostanut sitä, että 92 artiklan 3 kohdan a alakohdan ja 92 artiklan 3 kohdan c alakohdan erilaisen sanamuodon perusteella ei kuitenkaan voida katsoa, että komission ei pitäisi 92 artiklan 3 kohdan a alakohdtaa soveltaessaan millään tavalla ottaa huomioon yhteisön etua tai että sen pitäisi vain tarkistaa kyseisten toimenpiteiden alueellinen soveltuvuus arvioimatta näiden toimenpiteiden vaikutuksia koko yhteisön relevanttien markkinoiden kannalta (em. asia *Espanja v. komissio*, tuomio 14.1.1997, 17 kohta).

102 BFM sijaitsee kylläkin sellaisella vyöhykkeellä, joka kuuluu alueisiin, joille voidaan myöntää alueellista tukea EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaisesti. Kyseisellä alalla on kuitenkin ollut runsaasti ylikapasiteettia (ks. riidanalaisen päätöksen VI osastossa oleva toteamus, jota ei ole kiistetty). Edellä mainitun oikeuskäytännön mukaisesti komissio ei ole tehnyt ilmeistä arviointivirhettä, kun se ottaen huomioon tämän markkinatilanteen yhdessä sen seikan kanssa, että yritys ei selvästikään ollut elinkelpoinen, kieltäytyi myöntämästä kyseistä poikkeusta. Näin ollen nyt käsiteltävänä olevassa asiassa, jossa yritys, joka on saanut laitonta valtiontukea, on voinut pysyä markkinoilla pelkästään tämän tuen ansiosta, alueellisilla seikoilla ei voida 92 artiklan 3 kohdan a alakohdan nojalla perustella poikkeusta kilpailua vääristävien tukien kiellosta. Tällaisilla tuilla ei nimittäin voitaisi katsoa ”edistettävän talousalueen kehitystä” perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a alakohdassa tarkoitettulla tavalla.

103 Näin ollen komissio ei ole tehnyt ilmeistä arviointivirhettä katsoessaan, ettei mitään perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a ja c alakohdassa määrättyä vapaasta kilpailusta tehtävää poikkeusta voitu soveltaa nyt käsiteltävänä olevassa asiassa.

104 Näin ollen myös tämä kanneperuste on hylättävä.

- 105 Koska yhtään kantajan esittämistä kanneperusteista ei ole voitu hyväksyä, on kanne hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut

- 106 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantajat ovat hävinneet asian, ne on velvoitettava yhteisvastuullisesti korvaamaan komission ja väliintulijan Manoirin oikeudenkäyntikulut, koska nämä ovat sitä vaatineet. Tämän artiklan 4 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaisesti Ranskan hallitus vastaa itse omasta väliintulostaan aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (laajennettu kolmas jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) Kanteet hylätään.

2) Kantajat velvoitetaan yhteisvastuullisesti korvaamaan komissiolle ja Manoir industries SA:lle aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

3) Ranskan tasavalta vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Tiili

Briët

Lenaerts

Potocki

Cooke

Julistettiin Luxemburgissa 15 päivänä syyskuuta 1998.

H. Jung

V. Tiili

kirjaaja

laajennetun kolmannen jaoston puheenjohtaja